

Dzień Wolności Podatkowej w UE – rok 2023

Cytowanie: Rybacki, J., Sajnóg, S. (2023), *Dzień Wolności Podatkowej w UE – rok 2023*, Working Paper, nr 1, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa.

Warszawa, maj 2023 r.

Autorzy: Jakub Rybacki, Sebastian Sajnóg

Redakcja merytoryczna: Piotr Arak

Redakcja: Jakub Nowak, Małgorzata Wieteska

Projekt graficzny: Anna Olczak

Skład i łamanie: Tomasz Gałązka

Współpraca graficzna: Sebastian Grzybowski

Polski Instytut Ekonomiczny

Al. Jerozolimskie 87

02-001 Warszawa

© Copyright by Polski Instytut Ekonomiczny

ISBN 978-83-67575-30-0

Spis treści

Kluczowe liczby	4
Kluczowe wnioski	5
Wprowadzenie	7
Kiedy przypada Dzień Wolności Podatkowej? . . .	8
Jakie podatki płacimy?	11
Do kogo trafiają nasze podatki?	14
Podatek PIT – stan w 2022 r.	17
Bibliografia	22
Spis map, tabel i wykresów	23

Kluczowe liczby

28.03.2023 r.

okres, w którym spłacamy wszystkie zobowiązania podatkowe. Wynik Polski jest 12. najniższym spośród 30 państw w Europie

19 dni

zająłoby spłacenie przychodów podatkowych z PIT w 2021 r., był to 7. najniższy wynik z 30 państw w Europie

31,3 proc.

wynosi według OECD klin podatkowy w Polsce dla singla zarabiającego 67 proc. średniego wynagrodzenia, to spadek o 3 pkt. proc. względem 2021 r.

Kluczowe wnioski

- **Rozmiar wydatków rządowych w Polsce jest umiarkowany na tle państw Europy.** Wielkość wydatków w relacji do PKB w 2022 r. wyniosła 43,5 proc. Oznacza to, że – to 10. pozycja spośród 30 europejskich gospodarek. Podobne wyniki otrzymamy, jeżeli ograniczymy zakres analizy wyłącznie do przychodów podatkowych. Okres spłacania podatków przypada na 28.03. Jest to wielkość zbliżona do mediany państw Unii Europejskiej.– okres ten plasuje nas na 12. pozycji spośród 30 analizowanych państw. Zbliżone terminy występują w części dużych gospodarek UE, m. in. w Niemczech, Holandii czy Hiszpanii.
- **Przychody podatkowe z PIT w Polsce są małe w porównaniu do rozwiniętych państw unijnych.** W 2021 r. stanowiły one w Polsce około 5,4 proc. PKB, co było 7. najniższym wynikiem spośród państw, które udostępniają dane. Dla porównania w gospodarkach skandynawskich wielkość ta jest ponad dwukrotnie większa, chociaż po części wynika to z innego traktowania składki zdrowotnej. Spłata przychodów z tego podatku zajmuje około 19 dni – w przypadku państw „starej UE” okres ten zazwyczaj wynosi około miesiąca.
- **Reforma podatkowa obniżyła skalę łącznych obciążeń związanych z PIT.** OECD wskazuje, że wielkość tzw. klina podatkowego spadła w 2022 r. z 34,2 do 31,3 proc. To najniższa wartość w historii analiz. To także 5. najniższy wynik spośród państw Unii Europejskiej. Dane o efektywnej stopie opodatkowania wskazują, że skala obciążeń podatkowych najmocniej spadła dla osób o najniższych wynagrodzeniach. Efektywna stopa opodatkowania pracy dla singli zarabiających 50 proc. średniego wynagrodzenia obniżyła się z 22,6 do 17,8 proc., tj. o prawie 5 pkt. proc.
- **Przychody z VAT w Polsce są wyższe na tle państw UE, chociaż różnice nie są znaczne.** Wysokość wydatków w relacji do PKB w 2021 r. sięgnęła 8,6 proc. – to o 1 pkt. proc. więcej w porównaniu do średniej unijnej. Dzień Wolności Podatkowej – liczony wyłącznie dla tego podatku – przypada 2 lutego, różnice między większością państw UE to 2-4 dni.

- **Polska na tle państw UE wydaje niewielkie środki na szczeblu centralnym.** Wydatki rządowe stanowiły w 2022 r. 25,2 proc. PKB, to mniej o prawie 7 pkt. proc. w porównaniu do średniej unijnej. Okres, w którym spłacamy wszystkie wydatki na szczeblu centralnym to w Polsce 2.04, podczas gdy dla państw Unii Europejskiej to średnio 27.04. Równocześnie w Polsce dużą część wydatków publicznych na tle państw unijnych generują jednostki samorządu terytorialnego. W 2022 r. wydatki tego sektora stanowiły ok. 13,7 proc. PKB, co odpowiadało 31 proc. łącznej kwoty dla sektora finansów publicznych. W efekcie Dzień Wolności Podatkowej liczony wyłącznie dla tego sektora to 20.02. To 5. największa wysokość w państwach Unii Europejskiej, po krajach skandynawskich oraz Włoszech
- **Polski system podatkowy intensywnie wspiera mniej zamożne rodziny.** Dane Eurostatu wskazują, że w Polsce i Czechach – jako jedynych dwóch państwach UE – rodzina z dwójką dzieci, w której łączne zarobki równe są średniemu wynagrodzeniu, efektywnie nie płaci podatków. Stopa opodatkowania wynosi kolejno -2,5 oraz -3,4 proc. Takie rodziny są beneficjentami transferów od państwa, tzn. otrzymują większe kwoty niż płacą w podatkach.

Wprowadzenie

Każde państwo, aby funkcjonować, musi zbierać od obywateli daniny. Podatki są nieodzownym elementem naszego życia – w myśl bardzo znanych słów Benjamina Franklina: „są tak samo pewne jak śmierć”.

Niemniej państwa w zróżnicowany sposób kształtują swoją politykę podatkową. W różnym stopniu rozkładają ciężar obciążeń na swoich obywateli, ustalając wysokości stawek podatkowych, funkcjonującą progresję w wybranych podatkach czy zwolnienia.

Celem tego tekstu jest zaprezentowanie systemu podatkowego Polski na tle państw Unii Europejskiej za pomocą popularnej miary, jaką jest Dzień Wolności Podatkowej. Dzień ustalono w Stanach Zjednoczonych wraz z początkiem XX w., a obecnie powszechnie jest wykorzystywany w debacie nad systemem podatkowym w wielu krajach na świecie (Rogers, Marques, 2021; Palacios, 2021; EU Tax Observatory, 2022). Data ma charakter czysto teoretyczny, w rzeczywistości podatki odprowadzamy cyklicznie, pozwala jednak w skali makroekonomicznej porównywać systemy podatkowe między krajami.

Kiedy przypada Dzień Wolności Podatkowej?

Klasyczny Dzień Wolności Podatkowej to symboliczna data obrazująca, ile dni trzeba pracować, aby pokryć wszystkie wydatki rządowe. Oznacza ona w prosty sposób jak bardzo rozbudowany w danym kraju jest system usług publicznych. Wcześniejsza data Dnia Wolności Podatkowej oznacza, że płacimy mniejsze podatki, ale też zwykle mamy mniej rozbudowany system opieki zdrowotnej czy słabsze zabezpieczenia społeczne.

Standardowa miara to stosunek udziału wszystkich podatków pobieranych na szczeblu centralnym i samorządowym do PKB. Tak wyliczony dzień interpretuje się jako datę, kiedy obywatele przestają zarabiać na rzecz państwa, a wynagrodzenia zaczynają powiększać prywatny budżet. Dzień podatkowy obliczany jest za pomocą prostej formuły:

$$\text{Dzień wolności podatkowej} = \frac{\text{Wydatki rządowe}}{\text{PKB}} * 365 \quad (1)$$

W opracowaniu przyjrzymy się szczegółowym zestawieniom obrazującym, ile dni Polacy płacą na poszczególne podatki np. VAT, PIT

Rozmiar wydatków rządowych w Polsce jest umiarkowany na tle państw Europy. Wielkość wydatków w relacji PKB w 2022 r. wynosi 43,5 proc., co sprawia, że Dzień Wolności Podatkowej przypada na 11.06 – to 10. pozycja spośród 30 przeanalizowanych gospodarek. To nieco lepsza pozycja względem 2021 r., kiedy wysokość wydatków sięgała 44,1 proc. PKB, a Polska zajmowała 12. pozycję w zestawieniu.

43,5 proc. wielkość wydatków rządowych w relacji do PKB to 10. najniższy wynik w 30 państwach Europy

Najniższy rozmiar sektora publicznego w relacji do PKB występuje w Irlandii, gdzie wydatki rządowe sięgają zaledwie 21,4 proc. PKB. To jednak znacząca anomalia statystyczna – w przypadku wszystkich innych państw UE wielkości oscylują od 39 proc. do ponad 55 proc. PKB. Rozmiar budżetu w tym państwie jest niewielki z uwagi na duże zachęty podatkowe dla międzynarodowych korporacji, które sztucznie podwyższają wielkość PKB. Takim systemem powiększa zamożność Irlandczyków, jednak jest działaniem na szkodę pozostałych członków Unii Europejskiej.

Większość, tj. 16 spośród 30 państw, przestaje spłacać zobowiązania sektora publicznego w czerwcu – wydatki publiczne w tych państwach są zbliżone do 45 proc. PKB. Najdłuższy okres pracy na pokrycie wydatków rządowych występuje w państwach „starej UE”, gdzie wielkość budżetu często przekracza 50 proc. PKB. Największe wydatki mają państwa opiekuńcze, w szczególności Francja – w jej przypadku skala wydatków w relacji do PKB sięga 58 proc. Przy takiej wielkości budżetu Dzień Wolności Podatkowej w tym państwie przypada dopiero w sierpniu. Podsumowanie rozważań przedstawiamy w tabeli 1.

Tabela 1. Dzień Wolności Podatkowej

Pozycja	Kraj	Data	Pozycja	Kraj	Data
1.	Irlandia	1.04	16.	Węgry	26.06
2.	Szwajcaria	12.05	17.	Chorwacja	27.06
3.	Litwa	17.05	18.	Słowenia	29.06
4.	Rumunia	26.05	19.	Irlandia	29.06
5.	Bułgaria	29.05	20.	Norwegia	29.06
6.	Estonia	1.06	21.	Szwecja	30.06
7.	Luksemburg	6.06	22.	Hiszpania	4.07
8.	Cypr	7.06	23.	Dania	5.07
9.	Łotwa	10.06	24.	Niemcy	7.07
10.	Polska	11.06	25.	Włochy	21.07
11.	Malta	13.06	26.	Belgia	22.07
12.	Słowacja	18.06	27.	Finlandia	22.07
13.	Czechy	19.06	28.	Austria	24.07
14.	Holandia	20.06	29.	Grecja	29.07
15.	Portugalia	24.06	30.	Francja	4.08

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych Eurostatu.

Pełne wydatki rządowe nie stanowią jednak idealnego miernika – państwa europejskie mogą pozyskiwać przychody na podstawie jednorazowych źródeł, część z nich może być związana np. ze sprzedażą majątku państwowego albo dywidendami ze spółek Skarbu Państwa, które będą zależne od cyklu biznesowego. Dlatego też dodatkowo sprawdziliśmy, ile czasu potrzeba, aby spłacić wyłącznie przychody podatkowe. Takie działanie można wyliczyć za pomocą formuły 2.

$$\text{Okres spłacania podatków} = \frac{\text{Dochody podatkowe}}{\text{PKB}} * 365 \quad (2)$$

Okres spłacania podatków jest zbliżony do mediany państw Unii Europejskiej. Zobowiązania podatkowe kończymy spłacać wraz z początkiem kwietnia – okres ten plasuje nas na 12. pozycji spośród 30 analizowanych państw. Zbliżone terminy występują w części dużych gospodarek UE, m.in. w Niemczech, Holandii czy Hiszpanii. Na tym tle zdecydowanie wyróżniają się państwa skandynawskie, w których okres spłaty często przekracza 4 miesiące.

Tabela 2. Okres spłaty dla łącznych przychodów podatkowych

Pozycja	Kraj	Data	Pozycja	Kraj	Data
1.	Rumunia	28.02	16.	Cypr	01.04
2.	Irlandia	07.03	17.	Portugalia	01.04
3.	Czechy	12.03	18.	Malta	02.04
4.	Słowacja	16.03	19.	Grecja	07.04
5.	Łotwa	17.03	20.	Holandia	08.04
6.	Szwajcaria	19.03	21.	Luksemburg	13.04
7.	Bułgaria	21.03	22.	Austria	13.04
8.	Estonia	21.03	23.	Włochy	19.04
9.	Słowenia	21.03	24.	Belgia	22.04
10.	Litwa	22.03	25.	Francja	22.04
11.	Węgry	27.03	26.	Finlandia	24.04
12.	Polska	28.03	27.	Islandia	28.04
13.	Niemcy	01.04	28.	Norwegia	29.04
14.	Hiszpania	01.04	29.	Szwecja	27.05
15.	Chorwacja	01.04	30.	Dania	26.06

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych Eurostatu.

Jakie podatki płacimy?

Struktura opodatkowania różni się między państwami Unii Europejskiej – ciężar opodatkowania może być w zróżnicowanym stopniu rozłożony między pracowników (podatek PIT) oraz przedsiębiorstwa (CIT). Dlatego sprawdziliśmy także jak długo zajmuje spłacenie przychodów z pierwszego podatku. Działanie przedstawiamy za pomocą formuły 3.

$$\text{Okres spłacania podatku PIT} = \frac{\text{Przychody PIT}}{\text{PKB}} * 365 \quad (3)$$

W tym przypadku porównanie jest możliwe jedynie dla 25 europejskich gospodarek – część państw, np. Francja czy Węgry, nie prowadzą regularnej statystyki. Ostatnie porównywalne dane pochodzą z roku 2021 r. – analiza nie uwzględnia zmian podatkowych, które zaszyły w 2022 r.

Przychody podatkowe z PIT w Polsce są małe w porównaniu do rozwiniętych państw UE. W 2021 r. stanowiły one w Polsce około 5,4 proc. PKB, co było 7. najniższym wynikiem spośród państw, które udostępniają dane. Dla porównania w gospodarkach skandynawskich wielkości te były ponad dwukrotnie większe. Spłata przychodów z tego podatku zajmuje około 19 dni – w przypadku państw „starej UE” okres ten zazwyczaj wynosi ok. miesiąca. Okres wydłuża się w państwach skandynawskich i wynosi ponad 2 miesiące. Rekordzistą jest Dania, gdzie przychody z PIT spłacane są do kwietnia. Wysokie przychody PIT w państwach skandynawskich często są związane finansowaniem służby zdrowia bezpośrednio z tego podatku, zamiast ze składki zdrowotnej.

Polska powinna awansować w rankingu w 2022 r. – dane dostępne będą w czerwcu. Szczegółowe opracowanie przedstawimy w 4 rozdziale tego opracowania. Łączne szacunki Dnia Wolności Podatkowej w odniesieniu do PIT przedstawiamy w tabeli 3.

Tabela 3. Okres spłaty dla przychodów z PIT

Pozycja	Kraj	Data	Pozycja	Kraj	Data
1.	Rumunia	9.01	16.	Francja	4.02
2.	Bułgaria	10.01	17.	Luksemburg	4.02
3.	Chorwacja	12.01	18.	Austria	5.02
4.	Cypr	13.01	19.	Norwegia	7.02
5.	Czechy	14.01	20.	Belgia	11.02
6.	Słowacja	19.01	21.	Włochy	12.02
7.	Polska	19.01	22.	Finlandia	13.02
8.	Słowenia	20.01	23.	Szwecja	22.02
9.	Grecja	22.01	24.	Irlandia	22.02
10.	Łotwa	23.01	25.	Dania	8.04
11.	Irlandia	23.01			
12.	Portugalia	24.01			
13.	Litwa	25.01			
14.	Malta	27.01			
15.	Holandia	1.02			

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych Eurostatu.

Składki na ubezpieczenia społeczne są w Polsce zbliżone do średniej unijnej. W 2021 r. odpowiadały za 14 proc., podczas gdy średnia UE to 14,3 proc. W efekcie okres spłaty przypada kolejno 21. oraz 22.02. Krótki okres spłacania składek występuje w większości państw skandynawskich, gdzie obciążenia emerytalne czy zdrowotne pobierane są bezpośrednio z podatków dochodowych.

Przychody z VAT w Polsce są większe na tle państw UE, chociaż różnice nie są znaczne. Wysokość wydatków w relacji do PKB w 2021 r. sięgnęła 8,6 proc. – to o 1 pkt proc. więcej w porównaniu do średniej unijnej. Dzień Wolności Podatkowej liczony wyłącznie dla tego podatku przypada 2.02 – różnice między większością państw UE to 2-4 dni.

Dlaczego rozrzut jest tak mały? Na obszarze Unii Europejskiej podatek od towarów i usług, tj. VAT, ma spójny charakter. Oznacza to, że jego najważniejsze zasady regulowane są na poziomie unijnym. Koordynacji podlega m.in. minimalny dopuszczalny poziom stawek, kategorie dóbr, w przypadku których jest możliwe stosowanie obniżonych podatków.

Państwa członkowskie mają jednak pewną samodzielność w określaniu końcowej wysokości stawek VAT na swoim obszarze, przez co również udział daniny w gospodarce jest zróżnicowany. Standardowa średnia stawka VAT w krajach UE wynosi 21 proc., tym samym jest ona wyższa niż minimalna podstawa wymagana przez przepisy Wspólnoty o 6 pkt. proc. Dodatkowo do krajowych przepisów implementowane są obniżki stawek bądź zwolnienia niektórych towarów i usług z podatku.

Przychody z VAT w UE są porównywalne także do rozwiniętych krajów europejskich poza Wspólnotą. Norwegia oraz Islandia stosują wyższe stawki – są 25 proc. oraz 24 proc. Zredukowane stawki oscylują na poziomach 15 proc. oraz 11 proc. W przypadku wschodnich państw (Białoruś, Ukraina) standardowa stawka podatku VAT sięga 20 proc. Ewenementem jest Szwajcaria, która ma jedną z najniższych stawek podatku VAT – jedynie 8 proc.

W Unii Europejskiej istnieje kilka państw wyróżniających się wysokością podatku VAT. Najwyższe stawki obowiązują na Węgrzech – 27 proc. Także efektywne opodatkowanie konsumpcji, tj. uwzględniające zredukowane stawki, jest większe w stosunku do pozostałych państw UE. Wysoki udział przychodów z VAT widoczny jest też w Chorwacji, chociaż po części wynika to z dużego ruchu turystycznego.

Tabela 4. Okres spłaty dla przychodów z VAT

Pozycja	Kraj	Data	Pozycja	Kraj	Data
1.	Szwajcaria	12.01	16.	Słowenia	30.01
2.	Irlandia	15.01	17.	Norwegia	30.01
3.	Luksemburg	23.01	18.	Łotwa	31.01
4.	Rumunia	24.01	19.	Litwa	31.01
5.	Włochy	25.01	20.	Polska	1.02
6.	Malta	25.01	21.	Irlandia	1.02
7.	Belgia	26.01	22.	Portugalia	2.02
8.	Hiszpania	26.01	23.	Estonia	3.02
9.	Niemcy	27.01	24.	Cypr	3.02
10.	Czechy	28.01	25.	Szwecja	3.02
11.	Francja	28.01	26.	Bułgaria	4.02
12.	Holandia	28.01	27.	Finlandia	4.02
13.	Austria	28.01	28.	Dania	6.02
14.	Stowacja	28.01	29.	Węgry	6.02
15.	Grecja	30.01	30.	Chorwacja	17.02

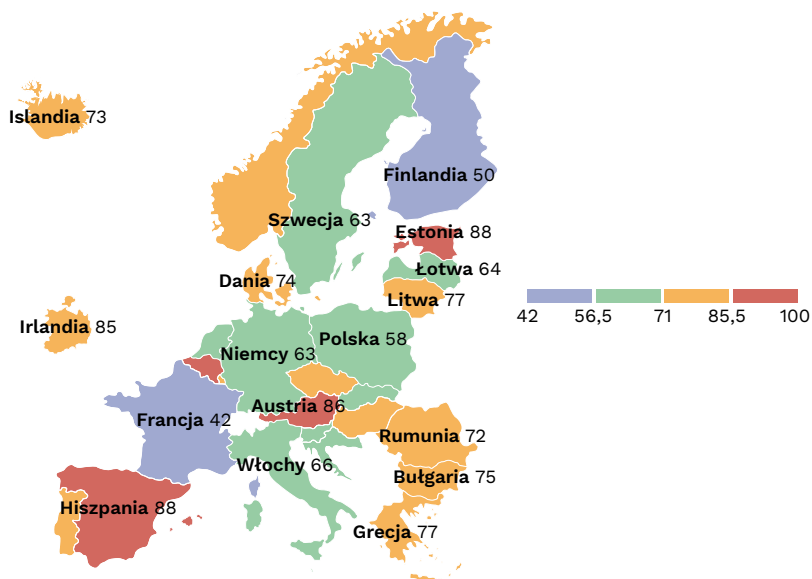
Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych Eurostatu.

Do kogo trafiają nasze podatki?

W trzeciej części raportu sprawdzimy strukturę kompozycji wydatków rządowych w rozbięciu na budżet centralny oraz samorządy. Państwa Unii Europejskiej nie są zorganizowane w jednolity sposób – w każdym z nich jednostki samorządu terytorialnego mają inne zadania. Stopień decentralizacji samorządu terytorialnego różni się między państwami, co najlepiej obrazuje skala wydatków publicznych.

Polska na tle państw unijnych wydaje niewielkie środki na szczeblu centralnym. Wydatki rządowe w 2022 r. stanowiły 25,2 proc. PKB, to o prawie 7 pkt. proc. mniej w porównaniu do średniej unijnej. Także rozmiar w skali sektora publicznego jest umiarkowany – w Polsce to 58 proc. wydatków, podczas gdy w Unii Europejskiej – 64 proc. Okres, w którym sptacamy wszystkie wydatki na szczeblu centralnym to w Polsce 2.04, podczas gdy dla państw Unii Europejskiej to średnio 27.04.

Mapa 1. Odsetek wydatków publicznych na szczeblu centralnym w państwach UE

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych Eurostatu.

Rekordzistami pod względem wydatków na szczeblu centralnym w UE są Austria, Belgia oraz państwa Południa: Włochy, Hiszpania czy Grecja. W przypadku tych krajów spłata wydatków rządu odbywa się od drugiej połowy maja do ostatniego tygodnia czerwca. Mapę oraz tabele przedstawiamy niżej.

Tabela 5. Dzień Wolności Podatkowej – wydatki na szczeblu centralnym

Pozycja	Kraj	Data	Pozycja	Kraj	Data
1.	Irlandia	8.03	16.	Niemcy	25.04
2.	Francja	30.03	17.	Norwegia	25.04
3.	Polska	2.04	18.	Czechy	29.04
4.	Łotwa	4.04	19.	Portugalia	29.04
5.	Finlandia	7.04	20.	Dania	2.05
6.	Słowenia	12.04	21.	Irlandia	4.05
7.	Słowacja	12.04	22.	Estonia	7.05
8.	Litwa	13.04	23.	Włochy	17.05
9.	Rumunia	15.04	24.	Węgry	20.05
10.	Chorwacja	20.04	25.	Grecja	28.05
11.	Holandia	20.04	26.	Malta	29.05
12.	Szwecja	22.04	27.	Hiszpania	2.06
13.	Cypr	23.04	28.	Austria	14.06
14.	Bułgaria	24.04	29.	Belgia	23.06
15.	Luksemburg	24.04			

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych Eurostatu.

Uwagi metodyczne

W statystyce Eurostatu budżety państwa opisane są na dwóch szczeblach, tzw. *central* oraz *state government*. Rozdzielenie na dwie linie budżetowe występuje w czterech państwach: Niemczech, Austrii, Belgii oraz Hiszpanii.

Statystyki przedstawione są w ujęciu nieskonsolidowanym – zawierają rozliczenia budżetu centralnego z innymi podsektorami finansów publicznych, np. dotacje do ZUS czy subwencje dla samorządów. Dlatego suma wydatków budżetu centralnego, samorządów i Funduszu Ubezpieczeń Społecznych prezentowana w zestawieniach przeszacowuje całkowity rozmiar wydatków finansów publicznych.

W Polsce dużą część wydatków publicznych na tle państw UE generują jednostki samorządu terytorialnego. W 2022 r. wydatki tego sektora stanowiły około 13,7 proc. PKB, co odpowiadało 31 proc. łącznej kwoty dla sektora finansów publicznych. W efekcie Dzień Wolności Podatkowej – liczony łącznie dla tego sektora – to 20.02. To 5. największa wielkość w państwach Unii Europejskiej, po krajach skandynawskich oraz Włoszech.

Przeciętny udział wydatków samorządowych wynosi 11 proc. PKB, co odpowiada około 22 proc. łącznych wydatków publicznych. W przypadku strefy euro jest on jeszcze mniejszy i wynosi niecałe 10 proc. W efekcie Dzień Wolności Podatkowej dla tego sektora przypada na 6.02.

Najmniejszy udział samorządów w ogólnym udziale wydatków jest odnotowywany w niewielkich krajach, tj. na Maltcie oraz Cyprze. Tu wydatki lokalne stanowią jedynie 0,4 proc. i 1,4 proc. łącznych wydatków rządowych.

Tabela 6. Dzień Wolności Podatkowej – samorząd

Pozycja	Kraj	Data	Pozycja	Kraj	Data
1.	Malta	2.01	16.	Austria	2.02
2.	Cypr	6.01	17.	Estonia	5.02
3.	Irlandia	8.01	18.	Łotwa	6.02
4.	Grecja	14.01	19.	Francja	10.02
5.	Luksemburg	18.01	20.	Chorwacja	13.02
6.	Węgry	21.01	21.	Czechy	15.02
7.	Hiszpania	25.01	22.	Norwegia	17.02
8.	Portugalia	25.01	23.	Holandia	18.02
9.	Belgia	26.01	24.	Polska	20.02
10.	Bułgaria	28.01	25.	Irlandia	20.02
11.	Słowacja	29.01	26.	Włochy	23.02
12.	Niemcy	1.02	27.	Finlandia	22.03
13.	Rumunia	1.02	28.	Szwecja	27.03
14.	Słowenia	1.02	29.	Dania	22.04
15.	Litwa	2.02			

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych Eurostatu.

W Polsce stosunkowo małe nakłady towarzyszą Funduszowi Ubezpieczeń Społecznych. Dane Eurostatu wskazują, że wydatki w tym sektorze sięgają 15,5 proc. PKB, podczas gdy średnia unijna to 18,4 proc. Należy podkreślić jednak, że funkcjonowanie tego filara jest bardzo zróżnicowane między państwami – w Danii, Szwecji, Irlandii czy Czechach nakłady nie przekraczają 10 proc. PKB. Z kolei w państwach strefy euro wielkości zazwyczaj przekraczają 20 proc., z największym wynikiem we Francji.

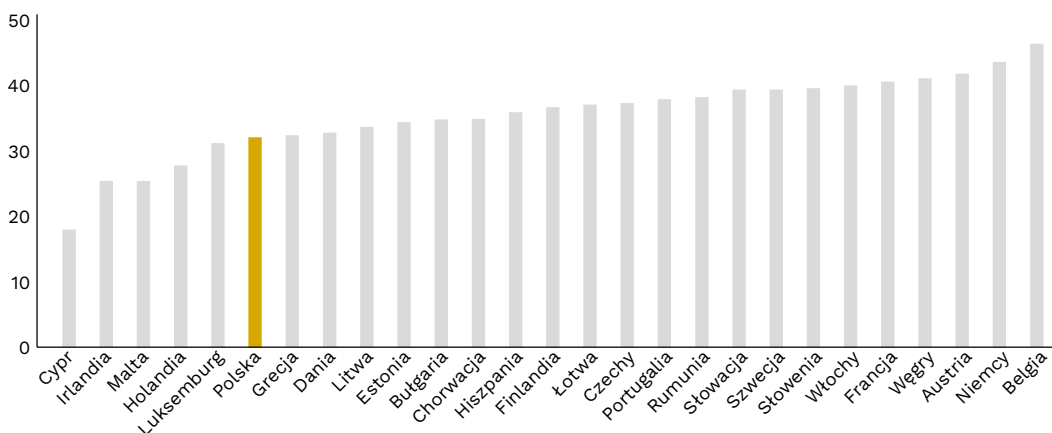
Podatek PIT

– stan w 2022 r.

W poprzednim rozdziale wskazaliśmy, że skala opodatkowania pracy w PIT w Polsce jest niska na tle UE, w bieżącym przedstawimy, jaki wpływ na ten stan miała reforma podatkowa przeprowadzona w ubiegłym roku.

Reforma podatkowa obniżyła skalę łącznych obciążeń związanych z pracą. Organizacja ds. współpracy gospodarczej i rozwoju (OECD) wskazuje, że wielkość tzw. klina podatkowego spadła w 2022 r. z 34,2 proc. do 31,3 proc. To najniższa wartość w historii analiz. To także 5. najniższy wynik wśród państw Unii Europejskiej.

Wykres 1. Klin podatkowy w państwach UE (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych Eurostatu.

Klin podatkowy to różnica między całkowitym kosztem zatrudnienia osoby zarabiającej 67 proc. średniego wynagrodzenia, a kwotą, którą ta osoba otrzyma po opłaceniu podatków oraz składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. Jest to różnica między wynagrodzeniem netto a sumą obciążeń związanych z pracą, wypłacanych zarówno przez pracownika i pracodawcę. Ewolucje tego współczynnika w Polsce w kolejnych latach przedstawiamy w tabeli 7.

Tabela 7. Klin podatkowy w latach 2000-2022 (w proc.)

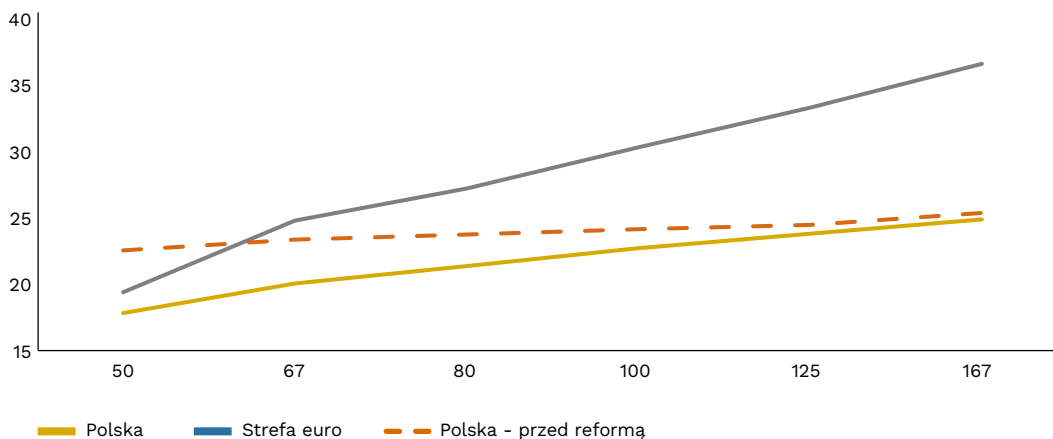
Osoba	2000	2010	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Singiel, 67% średniego wynagrodzenia	37,0	33,3	34,9	35,0	34,9	35,0	35,1	35,0	34,1	34,2	31,3

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych Eurostatu.

Statystyka klina podatkowego dowodzi rozbieżności między kosztami pracodawcy a wynagrodzeniem netto. Równocześnie pomija istotny element transferów do gospodarstw domowych. Dlatego Eurostat uzupełnia wspomnianą statystykę o informacje dotyczące wsparcia państwa. W ten sposób powstaje szacunek efektywnej stopy opodatkowania.

Dane o efektywnej stopie opodatkowania wskazują, że **skala obciążeń podatkowych najmocniej spadła dla osób o najniższych wynagrodzeniach**. Efektywna stopa opodatkowania pracy dla singli zarabiających 50 proc. średniego wynagrodzenia spadła z 22,6 proc. do 17,8 proc., tj. o prawie 5 pkt. proc. Tym samym obecne obciążenia są niższe niż w państwach strefy euro (19,4 proc.). Zmniejszenie skali opodatkowania jest wyraźne dla osób posiadających zarobki mniejsze bądź równe 125 proc. średniej krajowej.

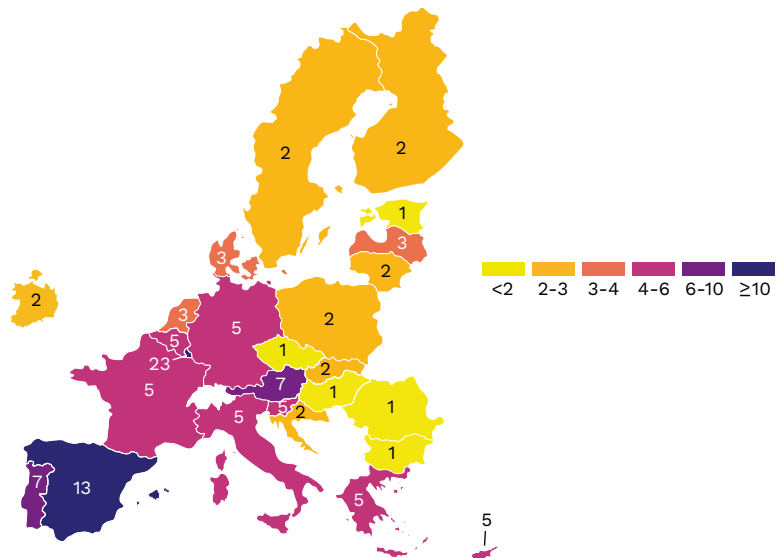
Wykres 2. Stopa efektywnego opodatkowania dla singli w zależności od zarobków (proc. średniej pensji)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych Eurostatu.

System podatkowy Polski wciąż cechuje się małym progresem na tle rozwiniętych państw Unii Europejskiej. W szczególności zdecydowanie niższa jest stopa opodatkowania w przypadku osób zarabiających wielokrotność przeciętnego wynagrodzenia. Przyczyn tego zjawiska można szukać bezpośrednio w konstrukcji opodatkowania – po pierwsze liczba progów podatkowych uwzględnionych w PIT jest dużo mniejsza niż w Niemczech, Francji czy Włoszech, podczas gdy w każdej z głównych gospodarek funkcjonuje 5 progów, w Polsce są tylko dwa. Mniejsza liczba progów podatkowych jest jednak typowa dla państw Europy Środkowej – w większości krajów regionu występuje wyłącznie jedna stawka podatkowa. Charakterystyki poszczególnych państw przedstawiamy na mapie 2.

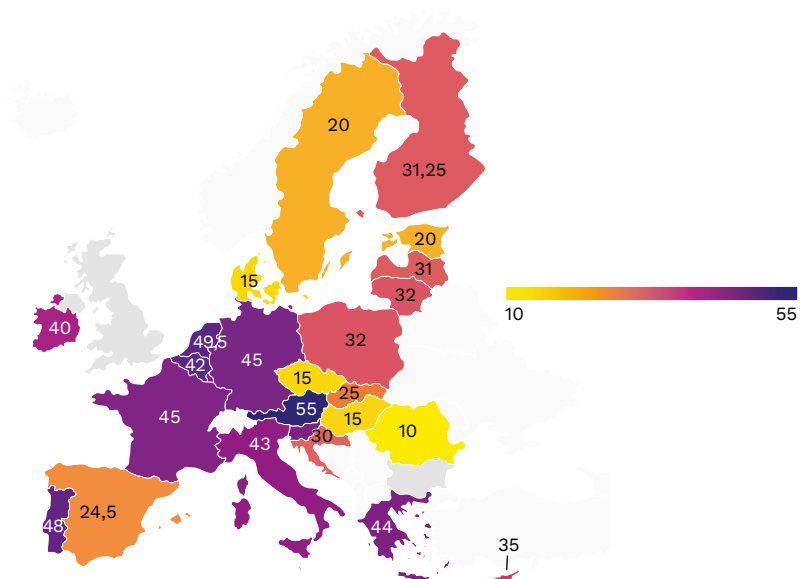
Mapa 2. Liczba stawek podatkowych PIT

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych Komisji Europejskiej.

Również wysokość maksymalnych stawek podatkowych jest mniejsza w stosunku do państw strefy euro. Należy jednak zauważyć, że podobna albo nawet niższa skala opodatkowania występuje w państwach skandynawskich, które cechują się wysokimi przychodami z PIT. Prawdopodobnie jest to związane z większą szczelnością systemu (nierozwiązanym problemem w Polsce wciąż jest możliwość zmniejszania opodatkowania z powodu prowadzenia jednoosobowej działalności gospodarczej).

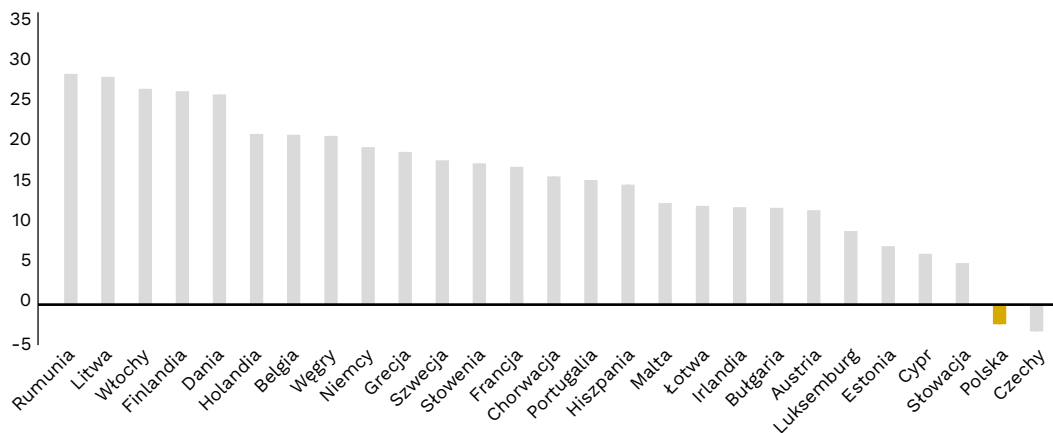
Mapa 3. Maksymalna stawka podatku PIT

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych Komisji Europejskiej.

Druga z przyczyn niskiego opodatkowania jest nieco bardziej pozytywna. **Polski system podatkowy intensywnie wspiera mniej zamożne rodziny.** Dane Eurostatu wskazują, że w Polsce i Czechach – jedynych dwóch państwach UE, w których rodzina z dwójką dzieci przy łącznych zarobkach równych średniemu wynagrodzeniu, efektywnie nie płaci podatków. Stopa opodatkowania wynosi kolejno -2,5 oraz -3,4 proc. Takie rodziny są beneficjentami transferów od państw. W przypadku większości państw Unii Europejskiej stopa opodatkowania jest dużo większa – widoczne różnice obejmują m.in. włączanie transferów do podstawy opodatkowania na zachodzie Europy.

Wykres 3. Stopa efektywnego opodatkowania dla rodzin z dwójką dzieci o zarobkach równych średniej krajowej pensji

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych Eurostatu.

Bibliografia

- EU Tax Observatory (2022), *Tax rates and rankings*,
<https://www.taxobservatory.eu/repository/tax-rates-and-rankings/>
[dostęp: 17.05.2023].
- Hammer, B. (2021), *Redistribution across Europe: How much and to whom?*,
“JRC Working Papers on Taxation and Structural Reforms”, No. 14.,
<https://joint-research-centre.ec.europa.eu/system/files/2021-11/jrc127070.pdf>
[dostęp: 17.05.2023].
- Rogers, J., Marques, N. (2021), *The Tax Burden on Global Workers. A Comparative Index*, https://www.institutmolinari.org/wp-content/uploads/2021/07/tax_burden_on_global_workers2021.pdf
[dostęp: 17.05.2023].

Spis map, tabel i wykresów

SPIS MAP

Mapa 1. Odsetek wydatków publicznych na szczeblu centralnym w państwach UE	14
Mapa 2. Liczba stawek podatkowych PIT	19
Mapa 3. Maksymalna stawka podatku PIT	20

SPIS TABEL

Tabela 1. Dzień Wolności Podatkowej	9
Tabela 2. Okres spłaty dla łącznych przychodów podatkowych.	10
Tabela 3. Okres spłaty dla przychodów z PIT	12
Tabela 4. Okres spłaty dla przychodów z VAT	13
Tabela 5. Dzień Wolności Podatkowej – wydatki na szczeblu centralnym.	15
Tabela 6. Dzień Wolności Podatkowej – samorząd	16
Tabela 7. Klin podatkowy w latach 2000-2022 (w proc.)	18

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Klin podatkowy w państwach UE (w proc.)	17
Wykres 2. Stopa efektywnego opodatkowania dla singli w zależności od zarobków (proc. średniej pensji)	18
Wykres 3. Stopa efektywnego opodatkowania dla rodzin z dwójką dzieci o zarobkach równych średniej krajowej pensji.	21

Polski Instytut Ekonomiczny

Polski Instytut Ekonomiczny to publiczny *think tank* ekonomiczny z historią sięgającą 1928 roku. Jego obszary badawcze to przede wszystkim makroekonomia, energetyka i klimat, handel zagraniczny, foresight gospodarczy, gospodarka cyfrowa i ekonomia behawioralna. Instytut przygotowuje raporty, analizy i rekomendacje dotyczące kluczowych obszarów gospodarki oraz życia społecznego w Polsce, z uwzględnieniem sytuacji międzynarodowej.

